

Развитие на биологичното производство в България към 2016 г.

Включването в система на контрол и сертификация за биологичното производство е доброволно и нарастващия брой на производителите, преработвателите и търговците, които се присъединяват към нея, показва, че все повече хора осъзнават ползите от този вид производство. Все повече земеделски производители се насочват към биологично производство, както и все повече потребители търсят здравословна и не замърсена с изкуствени торове и други химически съставки продукция. Мотивацията и на производителите и на потребителите е следствие от грижата за екологичното равновесие на земята и за собственото здраве.

Биологичното производство се прилага с успех в България и в последните години е един от секторите, който бележи ръст по отношение на площите, животните и броя на операторите, включени в система на контрол.

Информацията за състоянието на биологичното производство в България за 2016 г. се основава на данни от годишните доклади на официално одобрени от министъра на земеделието, храните и горите контролиращи лица на биологично производство: „Балкан Биосерт“ ООД, „Кю Сертификейшън“ АД, „CEREC - Сертификация на екологични стандарти“ ООД, „ЛАКОН-Частен институт за осигуряване на качеството и сертифициране на биологично произведени хранителни продукти“ ООД; „Кива БЦС Еко-Гаранти“ ООД, Дружество „Контрол Юнион Сертификейшънс“, „СЖС България“ ЕООД, „Екогрупо Италия“ ООД с клон „Екогрупо Италия – Клон България“, „Биоагричерт Италия България“ ЕООД, „АВСТРИЯ БИО ГАРАНТИ“ ГмбХ, чрез „АВСТРИЯ БИО ГАРАНТИ КЛОН БЪЛГАРИЯ“ КЧТ, „Булгарконтрола“ АД и „Агенция за биологична сертификация“ ЕООД, „Институт за контрол на биологични продукти акционерно дружество с фирма БИО ЕЛЛАС“ - чрез ТП „Институт за контрол на биологични продукти акционерно дружество с фирма БИО ЕЛЛАС“, „КОСМОСЕРТ услуги за сертифициране“ АД, Гърция, чрез „КОСМОСЕРТ услуги за сертифициране клон“, „МАКОМ СЕРТИФИЦИРАНЕ“ ООД, „АГРО ОРГАНИК КОНТРОЛ“ ЕООД.

В последните няколко години Биологичното производство е един от секторите, който в условията на криза се развива с бързи темпове, като непрекъснато нарастват както броя на операторите, така и площите и броя на животните, включени в система на контрол.

Причините са свързани с:

Усилията на МЗХГ в партньорство с бизнеса и неправителствените организации в сектора за популяризиране на ползите за производителите и потребителите на този вид продукти и храни;

Подпомагане на биологичните производители по Програмите за развитие на селските райони;

Осъзнатите ползи за околната среда и селските райони;

Осведомеността и желанието на потребителите да се хранят здравословно;

Много добрите предпоставки за развитие на биологичното производство у нас – запазени от екологична гледна точка райони.

Оператори в система на контрол

Събирането на информацията от системата на контрол на биологичното производство е в рамките на календарната година.

От 2015 г. до края на 2016 г. броя на операторите в система на контрол е нараснал с 1 089. (Табл. 1)

Таблица 1. Оператори (включва и подизпълнители) в система на контрол

Година	Оператори в система на контрол (брой), в т.ч. и подизпълнители
2015 г.	6 173
2016 г.	7 262

**Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

През 2016 г. броят на операторите е 7 262, в т. ч. подизпълнители – 1 068. (Графика 1).

Към края на 2016 г. общият брой на регистрираните в Министерство на земеделието, храните и горите биологични оператори е 7 262, *от тях 5 931 са производители, 141 преработватели на биологична продукция и 118 търговци (вносители, износители, търговци на едро и дребно).*

Графика 1. Съотношение на оператори и подизпълнители в система на контрол спрямо 2015 г.

**Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Таблица 2. Брой оператори в това число и подизпълнители (производители, преработватели, търговци) в биологичното производство сравнени с общия брой на регистрираните земеделски производители регистрирани по Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани (загл. Изм. – дв, бр. 31 от 2015 г., в сила от 28.04.2015 г.) за страната.

Година	Брой регистрирани земеделски производители по Наредба № 3 януари 1999 г.	Брой оператори в система на контрол	Дял на биологичните производители от Брой регистрирани земеделски производители по Наредба № 3 януари 1999 г. в %
2015	97 267	6 173	6.35
2016	98 303	7 262	7.39

Площи в система на контрол. Групи култури, отглеждани по биологичен начин.

През отчетния период биологичното производство в България се очертава тенденция на повишаване на площите, върху които се прилагат методите на биологично производство (в това число площи в период на преход и биологични площи), както и на сертифицираните екологично чисти райони, от които се събират диворастящите култури – гъби, билки и горски плодове. (Табл. 3)

Таблица 3. Площи в система на контрол

Групи култури (ха)	Години	
	2015 г.	2016 г.
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	22 190, 83	30 940,098
Зърнено-бобови, протеинови култури за	1 256, 78	523,43

производство на зърно		
Кореноплодни култури	103, 16	91,72
Технически култури – общо	20 873, 05	30 512,05
Култури за зелено / Фуражни култури от обработваеми земи	8 329, 84	14 911,07
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (оранжерийно и полско производство)	1 866, 47	3 678,14
Трайни насаждения	25 946, 14	34 873,92
Постоянни ливади и пасища	31 795, 74	38 735,98
Угар	6 209, 27	8 074,83
Други култури от обработваеми площи	16, 06	10,98
<u>Общо площи в система на контрол</u>	118 571, 28	162 352,25
*Диворастящи култури	901 617	307 994,57

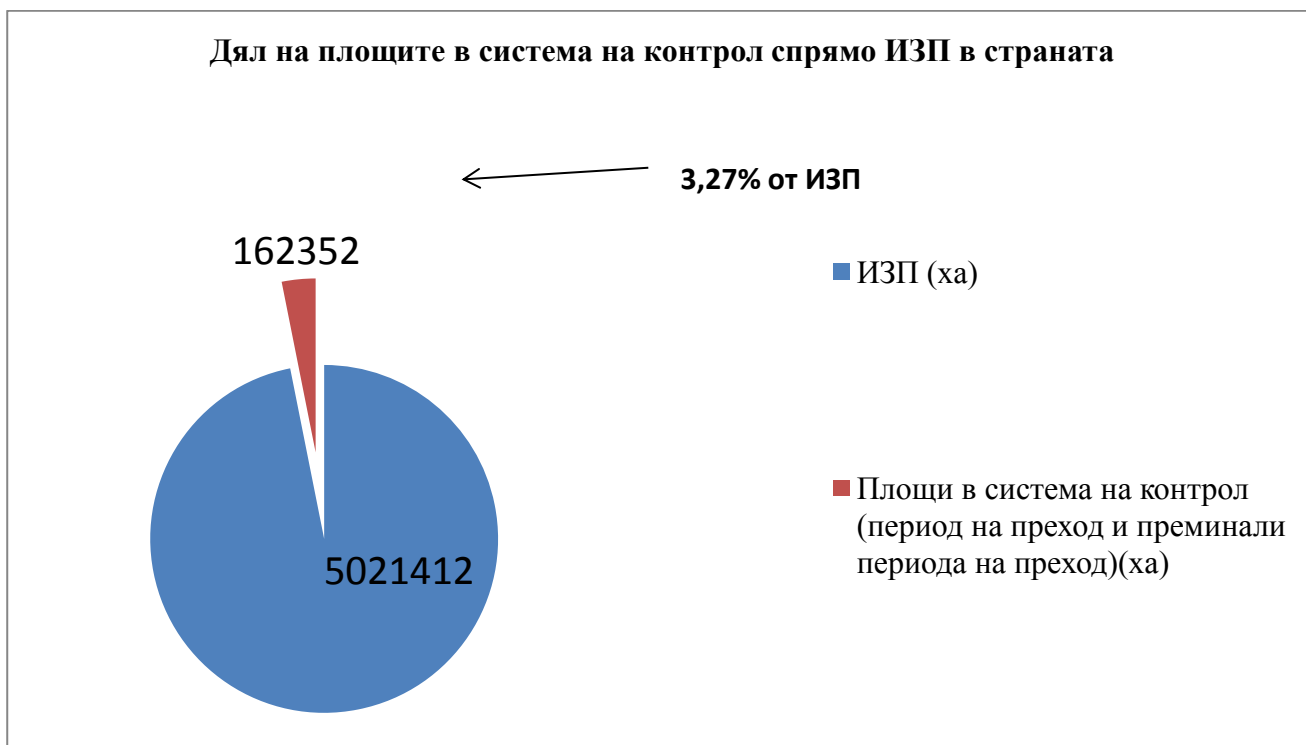
**Диворастящите култури – гъби, билки и горски плодове се събират от сертифицирани екологично чисти райони, но площите не са култивирани и не се включват в графа „Общо площи в система на контрол“*

**Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Таблица 4. Дял на площите в система на контрол от използваните земеделски площи и декларираните по СЕПП площи.

Година	ИЗП, ха	Площи в система на контрол, ха	% на площи в система на контрол спрямо ИЗП	Деклариращи площи по СЕПП, ха	Площи в система на контрол, Заявени по СЕПП, ха	% на декларирани по СЕПП площи в система на контрол спрямо декларирани площи по СЕПП
2015	5 011 494	118 571	2.37	3 685 851	68 433	1.86
2016	5 021 412	162 352	3.23	3 725 837	112 209	3.01

Графика 2. Дял на площите в система на контрол спрямо използваните земеделски площи в страната за 2016 г.

**Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Към края на отчетната година 36 149,67ха, което е 22,26 % от общо площите в система на контрол за 2016 г. (162 352,25ха), са преминали период на преход

Таблица 5. Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин и площи в преход сравнени с предходната година.

Вид култури	Площи в преходен период (ха)		Площи, преминали периода на преход (ха)		Общо площи (ха)	
	2015 г.	2016 г.	2015 г.	2016 г.	2015 г.	2016 г.
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	18 540	22 102	3 650	8 837	22 190	30 940
Технически култури	15 881	24 332	4 992	6 179	20 873	30 512
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	976	2 524	890	1 153	1 866	3 678
Трайни насаждения	19 811	23 501	6 135	11 372	25 946	34 873
Постоянни ливади и пасища	28 361	32 909	3 435	5 826	31 796	38 735
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	7 166	13 170	1 164	1 740	8 330	14 911
Угар	5 233	7 120	976	954,39	6 209	8 074

Източник: МЗХГ, по на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Таблица 6. Реколтирани биологични площи през 2016 г.

Вид култури	площи преминали периода на преход (ха) 2016 г.	Реколтирани площи (ха) 2016 г.
	Зърнено-житни култури, вкл. ориз	8 837
Технически култури	6 179	5 184
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	1 153	1 086

Трайни насаждения	11 372	7 409
Постоянни ливади и пасища	5 826	3 601
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	1 740	1 621

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

От зърнено-житните култури се отглеждат основно пшеница, царевица, ечемик и овес и през 2016 г. са 30 940,09 ха. което е с над 28% повече в сравнение с предходната година.

Площите, заети с технически култури в система на контрол през 2016 г., са 30 512,05ха (в т.ч. площи с маслодайна роза, ароматни култури, медицински растения и подправки). Нарастването с около 9 639 ха повече спрямо 2015 г.

Значително е увеличението на площите с ароматни култури, медицински растения и подправки, които достигат до 18 088,83ха, което е с над 36 % повече в сравнение с 2015 г. (11 456 ха). Най-голям дял от тази група култури заемат площите с лавандула, които възлизат на 4 498,63 ха., следвана от кориандър с 4 491,77 ха. и резене – 3 626,56 ха.

Увеличение на площите с почти 50 % спрямо предходната 2015 г. се наблюдава и при групата на пресните зеленчуци като: артишок, лук, моркови, марули, карфиол и броколи, дини, пъпеши, ягоди и култивирани гъби. Най-голям дял от тази група култури е за тиква – 1 418 ха и артишок – 741 ха.

Почти 18 % е увеличението на площите с постоянни ливади и пасища. В края на 2016 г. те вече са 38 736 ха, в сравнение с 31 796 през 2015 г. Ръст от 6 581 ха през 2016 г. бележат и площите с фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено), това се дължи на засиления интерес от страна на операторите към биологичното животновъдство.

Площите, заети с трайни насаждения, отглеждани по биологичен начин, през 2016 г. възлизат на 34 874 ха, което е с 8 928 ха повече в сравнение с предходната година. Ръстът се дължи основно на нарастване на площите с костилкови овощни видове, семкови овощни видове, ядки и лозя.

Продължава да нараства интересът към групата на орехоплодните видове – орехи, лешници, бадеми и кестени. През 2016 г. площите на тази група култури нарастват до 18 484 ха, при 15 366 ха за 2015 г.

Продължава да нараства и интереса към отглеждането по биологичен начин на лозята, като от 4 199 ха през 2015 г. в края на 2016 г. достигат до 5 390 ха. Увеличението се дължи на нарастването на площите с винени сортове от 4 013 ха на 5 390 и десертните сортове от 186 ха през 2015 г. към края на 2016 г. са 247 ха.

През 2016 г. площите с отглеждани по биологичен начин култури от групата на зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно (включително семена и смеси от житни и бобови култури) са намалели почти три пъти в сравнение с предходната година, като от 1 257 ха през 2015 г. през 2016 са намалели на 523 ха. Групата на кореноплодните (картофи и цвекло) също бележи лек спад. Площите от 103 ха през 2015 г. са намалели на 92 ха през 2016 г..

Отглежданите по биологичен начин нетрадиционни за нашата страна култури, като артишок – 741 ха и киви – 6,68 ха, макар и в малки площи, показват усилията на биологичните производители да отговорят на търсенето на пазара и да разнообразят видовете култури, които отглеждат.

Графика 3. Ръст на основните групи култури отглеждани по биологичен начин през 2016 г. в сравнение с предходната година.

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Сертифицираните екологично чисти площи, от които се събират диворастящи плодове, билки и гъби през 2016г. са в размер на 307 994 ха, което е три пъти по-малко в сравнение с предходната година.

Биологично животновъдство

Таблица 7. Животни в система на контрол (включва и животни в преход)

	Брой животни отглеждани по биологичен начин през 2016 г.	Общ брой животни отглеждани през 2016 г.	% на животните отглеждани по биологичен начин от общия брой животни за 2016 г.
Говеда	9718	557 900	1,74
Овце	26 809	1 360 100	1.97
Кози	8 242	237 500	1.65
Пчелни семейства	236 462	754 105	31.35

**Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство*

Секторът на биологичното животновъдство в България е по-слабо развит от биологичното растениевъдство, но анализът на данните през последните години показва положителна тенденция в ежегодното увеличаване на отглежданите по биологичен начин животни. Предвид възможностите за подпомагане на биологичното животновъдство в рамките на новия програмен период, тази тенденция се запазва и през 2016 г. По биологичен начин у нас се отглеждат основно говеда, овце, кози и пчели. Най-голям дял от биологичното животновъдство се пада на пчелите, следвани от овцете. (Табл. 7)

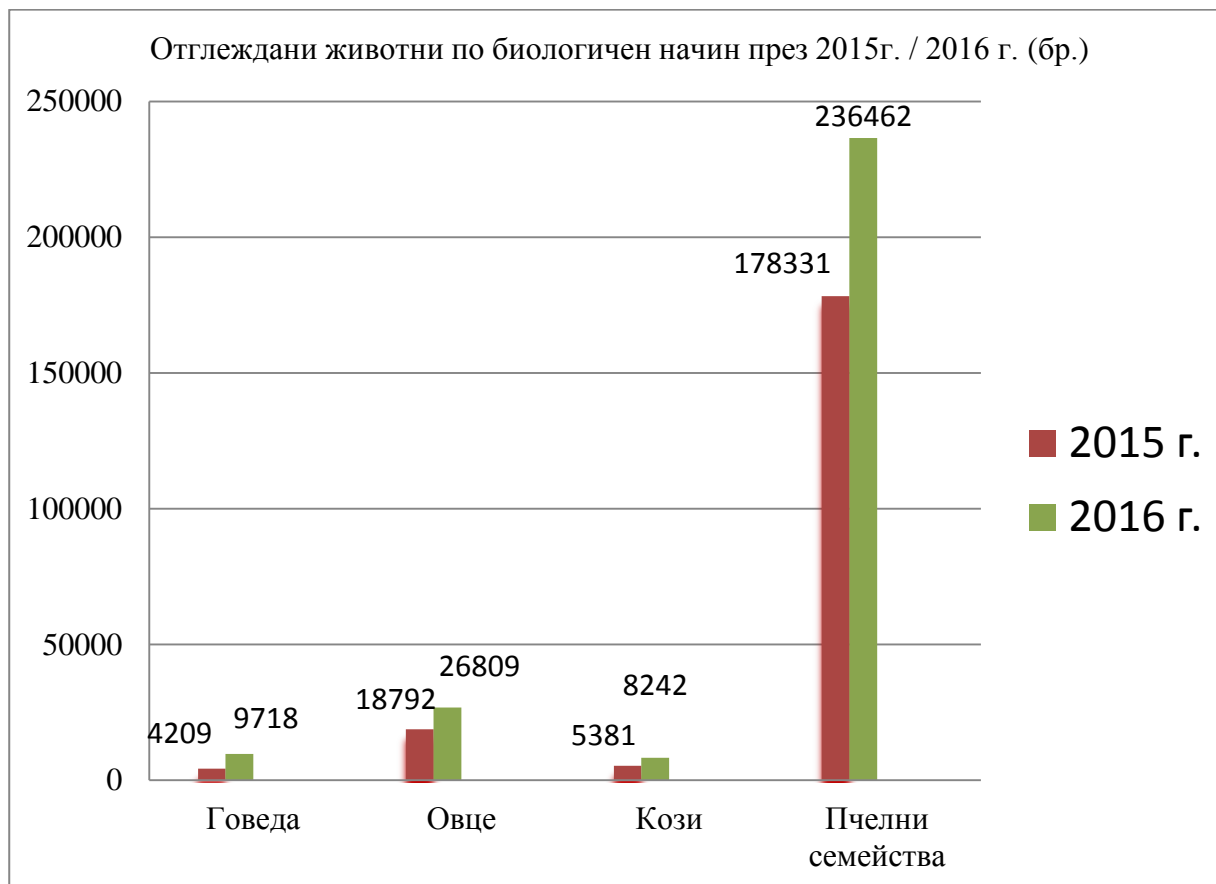
За последните 5 години **говедата**, отглеждани по методите на биологично производство бележат ежегоден ръст и през 2016 г. те са 9 718 броя, което представлява 1,74 % от общо отглежданите говеда у нас.

Овцете, отглеждани по методите на биологично производство също регистрират увеличение, с изключение на 2013 г. В сравнение с 2015 г. през 2016 г. техния брой нараства с 8 017 броя и те достигат 26 809 броя, което е 1,97 % от общо отглежданите овце в страната.

През последните пет години броят на козите остава динамичен, като през 2016 г. техния брой достига 8 242 броя и са с 2 861 броя повече в сравнение с 2015 г., което е 1,65% от общия брой за страната.

Над 25% е увеличението през 2016 г. на отглежданите по биологичен начин пчелни семейства, които достигат до 31,35% от общо отглежданите пчелни семейства у нас.

Графика 4 показва промяната в броя на животните отглеждани по биологичен начин през 2016 г., в сравнение с предходната година (включва и животни в преход)

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Таблица 8. Брой животни към края на 2016 г., преминали период на преход от които е получена биологична продукция сравнени със същите за 2015 г.

	Брой биологични животни	
	2015 г.	2016 г.
Говеда	1 243	2 195
Овце	10 681	7 897
Кози	3 173	3 669
Пчелни семейства	93 118	140 905

Източник: МЗХГ, по данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

Получената през 2016 г. продукция от биологични животни (преминали преход) по данни на контролиращите лица в тона е както следва: сурово краве мляко – 967 141, сурово овче мляко- 267 519, сурово козе мляко – 664 926.

През 2016 г. от биологичното пчеларство са произведени 1 489,516 тона пчелен мед, което е с 64 т. по-малко от предходната година и се равнява на 14,57 % от общо произведения мед в страната през отчетната година. 10 218 т. пчелен мед за 2016 г.

През 2016 г. желанието на фермерите за въвеждане на видово разнообразие на отглежданите по биологичен начин животни продължава като тенденция. В система на контрол за последната година се отглеждат пуйки – 3 726 бр., гъски – 200 бр., еднокопитни (коне) – 307 бр. и други животни – 120 бр.

За първи път през 2015 г. в система на контрол са включени и две аквакултурни стопанства, които за 2016 г. са произвели 1 400 т. миди като продукция в преход.

Пазар на биологични продукти

Пазарът на биологични продукти в България е сравнително нов и все още твърде малък, но в същото време бързоразвиващ се. През последните няколко години се наблюдава бум на пазара на биопродукти у нас. Увеличава се броят на специализираните магазини, както и броят на големите търговски вериги, които се включват в дистрибуцията на биологичните храните.

По-голяма част от българските биологични храни и продукти са предназначени за външни пазари. България е традиционен производител на различни видове биологично сертифициран пчелен мед с отлични качествени показатели, като голяма част от продукцията се изнася на световния пазар.

Българските биологични пресни плодове и зеленчуци, мляко и млечни продукти, сладка, лютеници, сушени плодове и ядки, имат превъзходни вкусови качества и са високо ценени на европейския и световен пазар.

През 2016 г. по данни на Българска Агенция по безопасност на храните, компетентен орган, отговарящ вноса на биологични продукти от трети страни, в България са осъществени 126 бр. вноса. Внасяме предимно екзотични продукти, които не се произвеждат у нас и суровини които се влагат в производството на биологични храни, като: какао, какаово масло, различни видове семена от киноа, фурми и паста от фурми, кокосово масло, кокосово брашно и др. Третите страни от които предимно внасяме са Перу, Китай, Тунис, Индия, Шри Ланка и др.

Усилията на Министерство на земеделието и храните се изразяват освен в създаването на правна рамка за функциониране на системата на контрол и сертификация, която прави българските биопродукти легитимни в Европейския съюз, но и в информационни и разяснителни дейности, за ползите и предимствата на биологичното земеделие. Тези усилия са насочени и в посока българските производители да работят за българския пазар, защото продуктите ни са с изключително високо качество и българските потребители ги заслужават.

Финансово подпомагане на биологичното производство

Реформите в Общата селскостопанска политика за програмния период 2014 – 2020 г. предвиждат 30% от директните плащания да бъдат отделени за т. нар. „зелени директни плащания”. Биологичните производители ще получават безусловно „зелени директни плащания” за площите в система на контрол. Бъдещото развитие на земеделието в Европейския съюз след 2014 г. и финансирането му е все по-тясно свързано с темата екология и устойчиво използване на природните ресурси. Съгласно

разпоредбите на Регламент на европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от европейския земеделски фонд за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г., България е разработила отделна мярка: 11 „Биологично земеделие” в рамките на новия програмен период на Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020 г. В рамките на тази мярка се изпълняват две подмерки:

Подмярка 11.1 Плащания за преминаване към биологично земеделие за хектар ИЗП;

Подмярка 11.2 Плащания за поддържане на биологичното земеделие за хектар ИЗП.

Очаква се мярката да има положителен ефект и принос към устойчивото развитие на селските райони, като допринася за околната среда и смекчаването на последиците от изменението на климата и подкрепата на малки и средни ферми, повечето от които са семейни.

Това е едно голямо признание за нарастване значението на биоземеделието в Европейския съюз. Факт е, че търсенето на биологични продукти се увеличава всяка година. Европа е вторият по големина производител в света. По-голяма част от българските биологични храни и продукти са предназначени за външни пазари. Секторът „био” в страната се развива възходящо и несъмнено има бъдеще.

До края на 2016 г. се очаква запазване на тенденциите за увеличаване на броя на биологичните оператори и размера на площите в система на контрол, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни. Министерство на земеделието и храните ще продължи да работи в посока гарантиране изпълнението на държавната политика в областта на надзора и контрола на биологичното производство и спазването на изискванията на европейското и националното законодателство в областта, възможностите за подпомагане на биологичните производители през периода 2014 - 2020 г., както и популяризиране на ползите от биологично произведените храни и продукти за човешкото здраве и биологичния метод на производство, като щадящ околната среда и запазващ природните ресурси.